

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen en opmerkingen bij het ministerieel besluit tot voorlopige bescherming als archeologische site van het Celtic Field complex van Brink-Bosbergen in Herentals

Provincie: Limburg

Gemeente: Herentals, 2de afdeling, sectie B

Objectnummer: 4.04/13011/101.1

-

Dossiernummer: 4.001/13011/101.1

Omschrijving:

Celtic Field complex van Brink- Bosbergen, Bosbergen zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 23 november 2023.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 23 november 2023.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 23 november 2023.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Herentals

Het advies werd gevraagd op 23 november 2023.

Gemeente Herentals

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht geen advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet is het advies gunstig.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 23 november 2023.

De VCOE bracht op 18 januari 2024 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Behandeling van het advies:

-De commissie merkt op dat enkel het beschermingsbesluit voor de site van Brink- (vergeleken met andere besluiten van gelijkaardige complexen) een kruisverwijzing maakt naar drie andere beschermde of te beschermen complexen. De commissie vraagt deze verwijzing te schrappen, dan wel in ieder voorliggend beschermingsbesluit eenzelfde kruisverwijzing op te nemen.

Antwoord: De kruisverwijzing naar andere Celtic Field complexen is geschrapt in het ministerieel besluit.

-De commissie vindt het positief dat de opsomming van erfgoedelementen en -kenmerken melding maakt van eventuele andere relicten dan de sporen van 'Celtic Fields'. Het is evenwel aangewezen dit systematisch door te vertalen in de motiveringen van de archeologische waarde. Bij de site van Brink-Bosbergen dient daarbij nog verwezen te worden naar de in de topografie bewaarde bomkrater(s) uit de Tweede Wereldoorlog.

Antwoord: Zowel in het inhoudelijk dossier (onder '2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden') als in het ministerieel besluit (onder 'motivering') werd de vermelding van bomkrater uitgebreid naar bomkraters (meervoud) in de opsomming van de gekende sites en structuren.

-De commissie vindt het verder een goede zaak dat gedetailleerde beheersdoelstellingen voorliggen op maat van dit type site. Daarbij ligt de nadruk op het behoud van het microreliëf door het vermijden van destructieve (bodem)ingrepen en een aangepast landgebruik. De commissie acht het in dat verband aangewezen om in beheersdoelstelling 2 het woord 'wenselijk' te vervangen door een sterkere formulering.

Antwoord: 'wenselijk' is vervangen in deze passage door 'noodzakelijk'.

-De commissie vermeldt dat in beheersdoelstelling 5a er sprake is van een 'grafheuvel' en 'houtschoolmeilers'. Bij Noch de motivering in de beschermingsbesluiten, noch de inhoudelijke dossiers lichten de aanwezigheid van houtschoolmeilers of de grafheuvel toe. De commissie vraagt dit te verduidelijken.

Antwoord: De vermelding van houtschoolmeilers en grafheuvel was inderdaad foutief en wordt geschrapt uit beheersdoelstelling 5a en uit het inhoudelijk dossier.

-De commissie vraagt om een beheersdoelstelling over de krater(s) uit de Tweede Wereldoorlog op te nemen.

Antwoord: Het belang van de bewaring in de topografie van de bomkraters is toegevoegd in de beheersdoelstelling van het ministerieel besluit artikel 3 1°.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

- In beheersdoelstelling art 3, 2° van het besluit werd het woord 'wenselijk' vervangen door 'noodzakelijk'.
- Zowel in het inhoudelijk dossier (onder '2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden') als in het ministerieel besluit (onder 'motivering') werden werd de vermelding van bomkrater uitgebreid naar bomkraters (meervoud) in de opsomming van de gekende sites en structuren.

- De vermelding van 'houtschoolmeilers' en 'grafheuvel' werd verwijderd uit het inhoudelijk dossier en ministerieel besluit.
- Het belang van de bewaring in de topografie van de bomkraters is toegevoegd in de beheersdoelstelling van het ministerieel besluit artikel 3, 1°.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouders

De opmerkingen werden gevraagd op 23 november 2023.

De zakelijkrechthouders gaven op 14 december 2023 en 15 januari 2024 opmerkingen over de bescherming van het onroerend goed. De opmerkingen maken integraal deel uit van het beschermingsdossier. Omwille van privacy-redenen zijn de opmerkingen van de zakelijkrechthouders anoniem opgenomen in dit document. Het beschermingsdossier bevat een overzicht van de opmerkingen en de gegevens van de zakelijkrechthouders.

Behandeling van de opmerkingen

1. De zakelijkrechthouder stelt: "Het beschermingsgebied is momenteel ingetekend op basis van de grootste concentratie aan wallen, maar geen rekening houdende met de perceelsgrenzen, zoning op het gewestplan of de gebouwenlijn. Sinds kort hebben wij een masterplan uitgewerkt voor onze site. De komende jaren zullen er grondige renovaties gebeuren aan de gebouwen die momenteel deels binnen het beschermingsgebied vallen. Om extra administratie en kosten te vermijden, willen wij vragen om de percelen 378N en 378C volledig uit te kleuren. Dit zijn de percelen waarin deze gebouwen zich bevinden en die op het gewestplan zijn ingekleurd als gebied voor jeugdcamping. Daar het gebruik op deze percelen toch intensiever is, is de kans op goede bewaring eerder beperkt. Daarom stellen wij voor om de percelen 378N en 378C uit te kleuren."

Antwoord: Bij het opstellen van het voorstel tot beschermingsdossier was er inderdaad al twijfel om (delen van) deze percelen al dan niet op te nemen in de perimeter van de bescherming. Gezien de zeer fragmentaire aard van Celtic Field structuren op deze percelen en het feit dat de aard van de geplande werken geen invloed zullen hebben op de bewaring van de Celtic Field structuren of geassocieerde sporen gaan we akkoord met deze redenering, en worden de percelen 378N en 378C verwijderd uit het beschermingsvoorstel.

2. De zakelijkrechthouder stelt: "Er werd reeds geveld ipv gerooid maar door het oppervlakkig frezen zijn een aantal wortelkluiten maar tot net boven het maaiveld weg gehaald. Deze zouden wij willen verwijderen met een stronkenfrees maar het gebruik hiervan staat niet beschreven in het beschermingsdossier. Graag laten wij dit mee opnemen als toegelaten werkzaamheden zodat wij de mogelijkheid blijven hebben om afgestorven bomen op de tentplaatsen te verwijderen."

Antwoord: In het ministerieel besluit staat reeds vermeld dat vellen van bomen de voorkeur geniet ten aanzien van rooien. Daarnaast wordt ook het behoud van het microreliëf van de wallen als beheersdoelstelling vooropgesteld. Het gebruik van een stronkenfrees is niet in tegenspraak met deze doelstellingen en de formuleringen in het besluit. Deze opmerking geeft dus geen aanleiding tot aanpassing van het besluit.

3. De zakelijkrechthouder stelt: "Momenteel bevat het dossier voornamelijk beperkende maatregelen die impact hebben op de bodem wat ook logisch is. Maar er wordt niet verwezen naar het werkelijk gebruik van deze gronden. Deze worden voornamelijk gebruikt om te kamperen en als speelbos. Onderzoek heeft reeds aangetoond dat deze activiteiten weinig tot geen impact hebben op de Celtic Fields en deze na 50 jaar jeugdkampen goed bewaard zijn gebleven. We vinden het daarom aangewezen om deze

activiteiten zoals het kamperen, boren van paalgaten, graven van putten en grachtjes, slaan van pikketten, mee op te nemen in het dossier als toegelaten activiteiten binnen dit gebied zodat hier in de toekomst ook geen discussie en verwarring rond kan ontstaan en wij onze activiteiten ook met de nodige garanties kunnen verderzetten.”

Antwoord: Het gebruik als kampterrein heeft tot op heden inderdaad geen noemenswaardige impact gehad op de bewaring van de Celtic Field structuren. De activiteiten zoals ze hierboven worden opgesomd zijn perfect mogelijk rekening houdend met de reeds geformuleerde beheersdoelstellingen in het ministerieel besluit, met name onder artikel 31°. Deze opmerking geeft geen aanleiding tot aanpassingen van het inhoudelijk dossier noch het ministerieel besluit.

4. De zakelijkrechthouder stelt: “Naam: ‘Brink-Heiberg’ i.p.v. ‘Brink-Bosbergen’ is duidelijker. De naam Bosbergen wordt gebruikt voor het gebied van de Toeristentoren met de paraboolduinen.

Antwoord: Gezien de perimeter van het te beschermen gebied is de benaming ‘Heiberg’ inderdaad preciezer. De naam van het dossier wordt in het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit veranderd naar Brink-Heiberg.

5. De zakelijkrechthouder stelt: “Plagwerken
  - a. De uitleg over de impact van de plagwerken klinkt nogal verwijtend. De beheerwerken zijn doorgevoerd zonder dat de beheerder op de hoogte was/gebracht is van de aanwezigheid van archeologische waarden. De celtic fields waren al te zien op de luchtfoto van 1995 maar dat is nooit opgemerkt. Ook voor de toekomst geldt dat de beheerder maar aan de zorgplicht kan voldoen voor zover hij over de kennis en informatie beschikt.
  - b. De plagwerken lijken een zichtbare impact gehad te hebben op de percelen tegen het spoor, maar niet of nauwelijks op het perceel van de gemeentehei (DHM I versus DHM II). Toch zijn hier dezelfde werken uitgevoerd. Het verschil is wellicht te verklaren door de voorgeschiedenis. De gemeentehei is sinds de ijzertijd niet meer in cultuur gebracht, de percelen tegen het spoor wel (in de 19de eeuw). Later is dat terrein ook nog eens doorsneden met rabatten.
  - c. Ten oosten liggen percelen (binnen de perimeter) die onder een dikke (tot meer dan 60cm) plaggendeek liggen en die nu in beheer zijn als (kruiden)akker.”

Antwoord: De uitleg over de impact van de plagwerken is louter gebaseerd op objectieve observatie, en stelt daarbij ook dat de impact op de ondergrond wellicht gering is. Dit is geenszins verwijtend bedoeld. De uitvoering van de plagwerken zijn inderdaad uitgevoerd zonder kennis van de aanwezigheid van de Celtic Field structuren, die slechts vooral gekend werden dankzij de tweede generatie van het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen en de analyse daarvan in de laatste jaren. Wat betreft opmerking b: dit kan inderdaad de reden zijn voor het verschil in impact op de Celtic Field structuren. Wat betreft opmerking c: Op de bodemkaart is deze zone inderdaad gelegen in een gebied met plaggenbodems, en dit werd ook bevestigd door boringen. Desondanks zijn via het Digitaal Hoogtemodel hier nog vaag Celtic Field structuren zichtbaar.

Conclusie:

De opmerkingen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

6. De zakelijkrechthouder stelt: “Er liggen twee waarschijnlijke bomkraters binnen de perimeter.”

Antwoord: Dit is een terechte opmerking, en werd aangepast in zowel inhoudelijk dossier als ministerieel besluit door het uitbreiden van de vermelding bomkrater naar bomkraters (meervoud) in de betreffende passages.

7. De zakelijkrechthouder stelt: "Er bestaat nog recenter pollenonderzoek uit het veen in vallei van de Nete ter hoogte van Herentals."

Antwoord: Dat klopt, maar dit is niet zo dicht bij het Celtic Field complex gelegen als het in het dossier vermelde pollenonderzoek, en dus minder relevant. Deze informatie toevoegen aan het inhoudelijk dossier is dus niet relevant.

8. De zakelijkrechthouder stelt: "Dichterbij is er een bronstijdurne opgegraven op de Witteberg. Het vermelden waard is de masterproef van Jeremy Devos (2021) Celtic fields in de Kempen: het potentieel van bodemmagnetische metingen voor de fosforanalyse. Universiteit Gent, bio-ingenieurswetenschappen.

Antwoord: Dit zijn inderdaad nuttige aanvullingen bij het inhoudelijk dossier, en worden toegevoegd.

9. De zakelijkrechthouder stelt: "Afbakening:
a. Ten westen van het domein van de Brink zijn celtic field structuren zichtbaar tot tegen de voet van het paraboolduin.
b. Waarom is ten zuiden van de spoorweg een stuk uitgeknipt? Ook de (smalle) strook tussen de Brink en de spoorlijn kan eventueel worden meegenomen (voor zover dit een meerwaarde kan betekenen).
c. De plaggenbodems (rond het Lavendelven) die deel uitmaakten van het akkerareaal van Hulsen kunnen ofwel uit de perimeter geschraapt worden of er moet gedifferentieerd worden naar toegelaten activiteiten (beheerd als akker met bijhorende bodembewerkingen)."

Antwoord:

- a. Dat klopt, maar de walstructuren in deze zone zijn sterk aangetast door latere verstuiving.
- b. In de zones die zijn uitgeknipt zijn de terreinen sterk afgevlakt, zoals zichtbaar op het Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen, waardoor er daar geen Celtic Field structuren meer zichtbaar zijn. De smalle strook langs de spoorweg ziet er op het Digitaal Hoogtemodel sterk aangetast uit, en biedt inderdaad geen meerwaarde.
- c. Ondanks de aanwezigheid van plaggenbodems (naar de bodemkaart) zijn in deze zone nog vaag Celtic Field structuren zichtbaar. Het beheer als akker, met bijhorende bodembewerkingen, wordt niet gehinderd door de bepalingen in het ministerieel besluit.

De opmerkingen 9 a-c hebben vergen geen aanpassingen van het inhoudelijk dossier of het ministerieel besluit.

10. De zakelijkrechthouder stelt: "Artikel 5 van het Ministerieel besluit betekent een grote administratieve (plan)last voor de beheerders. Er kunnen ook interpretatieproblemen ontstaan. Sommige van de handelingen waarvoor toelating moet gevraagd worden, behoren volgens het natuurbeheerplan tot regulier onderhoud. Het verwijderen ('rooien') van boomopslag is bijvoorbeeld nodig op de Europees doelhabitat heide te houden. Over wat en waar kan en niet kan (het geheel is heterogeen als gevolg van de voorgeschiedenis) moet meer duidelijkheid gebracht worden. Het is contraproductief om telkens toestemming te moeten vragen voor nodige en evidente activiteiten. Eventueel kan gedacht worden aan het opstellen van een geïntegreerd beheerplan en bijkomende erkenning als open erfgoed."

Antwoord: De bepalingen in artikel 5 zijn conform de bepalingen in andere gelijkaardige dossiers en staan het regulier onderhoud, beheer en doelstellingen van het gebied niet in de

weg, maar zijn noodzakelijk om ook vanuit onroerend erfgoedstandpunt een goed beheer van de Celtic Field structuren te garanderen. Deze opmerking geeft geen aanleiding tot aanpassingen van het inhoudelijk dossier noch het ministerieel besluit.

Conclusie: De opmerkingen hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

- De percelen 378N en 378C werden verwijderd uit het beschermingsvoorstel.
- De referenties naar de bronstijdurne opgegraven op de Witteberg en verwijzing naar de masterproef (UGent, 2021) werden toegevoegd aan het inhoudelijk dossier.
- De naam van het dossier wordt in het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit veranderd naar Brink-Heiberg.
- De vermelding van de in de topografie aanwezige bomkrater werd zowel in het inhoudelijk dossier als het ministerieel besluit uitgebreid naar bomkraters (meervoud).

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en de opmerkingen van de zakelijkrechthouders hebben invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

- In beheersdoelstelling 2 van het besluit werd het woord 'wenselijk' vervangen door 'noodzakelijk'.
- Zowel in het inhoudelijk dossier (onder '2.1. Evaluatie van de erfgoedwaarden') als in het ministerieel besluit (onder 'motivering') werd vermelding van de bomkrater uitgebreid naar bomkraters (meervoud) in de opsomming van de gekende sites en structuren.
- De vermelding van 'houtschoolmeilers' en 'grafheuvel' werd verwijderd uit het inhoudelijk dossier en ministerieel besluit.
- Het belang van de bewaring in de topografie van de bomkraters is toegevoegd in de beheersdoelstelling van het ministerieel besluit artikel 3 °1.
- De percelen 378N en 378C zijn verwijderd uit het beschermingsvoorstel.
- De referenties naar de bronstijdurne opgegraven op de Witteberg en verwijzing naar de masterproef (UGent, 2021) werden toegevoegd aan het inhoudelijk dossier.
- De naam van het dossier wordt in het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit veranderd naar Brink-Heiberg.